

КРАВЕЦЬ СВІТЛАНА

<https://orcid.org/0000-0002-8878-6241>

кандидат педагогічних наук,
старший дослідник, старший
науковий співробітник
лабораторії зарубіжних систем
професійної освіти і навчання,
докторантка Інституту професійної
освіти НАПН України,
м. Київ, Україна
sveta.kindz@ukr.net

СПЕЦИФІЧНІ ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Анотація. Процеси реформування сучасної професійної освіти спрямовані на удосконалення організаційно-управлінської, інформаційно-освітньої, змістово-процесуальної та ін. складових системи, що передбачає залученість педагогів професійного навчання до реалізації завдань інноваційної педагогічної діяльності на основі поліфункціонального застосування проєктної культури на особистісному та професійному рівнях, у макро- та мікросередовищах, у національному та міжнародному вимірах.

У статті *обґрунтовано* специфічні принципи розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання для ефективного здійснення інноваційної перетворювальної діяльності у сфері професійної освіти. На основі аналізу тенденцій сучасного розвитку системи професійної освіти, особливостей та умов здійснення педагогічної діяльності, закономірностей професійного зростання педагогічних працівників та суспільного значення розвитку їхньої проєктної культури *уточнено* сутність та значення таких принципів: стратегіальності, ресурсності, партнерства, стандартизації, інтердисциплінарності та трансформативного навчання.

З'ясовано, що у контексті інтеграції професійної освіти із соціокультурною, соціально-економічною, техніко-технологічною, цифровою дійсністю та євроінтеграційними процесами специфічні принципи розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання сприяють реалізації концепції навчання впродовж життя та освіти дорослих, а у взаємозв'язку із науковими підходами та загальнодидактичними принципами – забезпечують методологічний концепт дослідження.

Узагальнено, що специфічні принципи є теоретичним підґрунтям для розробки технології цілеспрямованого розвитку складових проєктної культури

(мотиваційно-ціннісної, інноваційно-когнітивної, процесуально-діяльнісної та особистісно-рефлексивної), що позначиться на результативності здійснення педагогами професійного навчання ефективної інноваційної перетворювальної діяльності у сфері професійної освіти, педагогічної діяльності та якісної організації професійної підготовки здобувачів освіти (зокрема, і в нестандартних умовах).

Ключові слова: проектна культура, педагог професійного навчання, методологічні підходи, загальні принципи, специфічні принципи, проектна діяльність.

Вступ. Розвиток проектної культури педагогів професійного навчання співвідноситься із особливостями сучасних трансформаційних процесів в освіті, пов'язаних із цифровізацією, євроінтеграцією та інтернаціоналізацією. В умовах технологічного прогресу ці процеси видозмінюють особисте ставлення педагогічних працівників до культурного досвіду, освітнього середовища, педагогічної діяльності. Форс-мажорні обставини, спричинені епідемією та воєнною агресією, зумовили необхідність адаптації педагогів до нестандартних ситуацій із збереженням та дотриманням концептуальних основ педагогічної діяльності та забезпеченням якісної організації професійної підготовки здобувачів освіти.

Вихідні передумови. Реформи у сфері сучасної професійної освіти спрямовані на модернізацію та удосконалення організаційно-управлінської, інформаційно-освітньої, змістово-процесуальної та ін. її складових. Це актуалізує значення дослідження розвитку проектної культури педагогічних працівників закладів професійної освіти, рівень володіння якою уможливорює здійснення інноваційних (як особистісних, так і професійних) перетворень, спрямованих, як стверджують дослідники, «...не тільки на вирішення педагогічних проблем, що ґрунтуються на реалізації принципу зв'язку теорії з практикою, а й забезпечує виконання ринкових реформ, формує педагогічні моделі, інтегровані із соціально-економічними факторами: людський фактор, фактор часу, інформаційний та науковий» [2, с. 141].

Розвиток проєктної культури педагога професійного навчання ґрунтується на змісті педагогічної та професійної культур, і, водночас, – проєктна культура детермінує удосконалення загальної культури особистості як суспільного феномену відповідно до освітніх тенденцій сучасності та майбутніх перспектив. У контексті таких взаємовпливів визначається поліфункціональність досліджуваного поняття, що передбачає його розвиток і застосування на різних рівнях: на особистісному та професійному, на макро- та мікрорівнях, у національному та міжнародному вимірах. Характерні ознаки проєктної культури (багатозадачність, оригінальність, інноваційність, прогностичність, результативність та ін.) вирізняють її серед інших видів культур і є основою для уточнення суті поняття: «проєктна культура педагога професійного навчання – це усвідомлена та морально відповідна поліфункціональна властивість особистості, що уможлиблює проєктування власної траєкторії професійного розвитку на рефлексивній основі та забезпечує створення, реалізацію й оцінювання творчо-інноваційних освітніх проєктів різних рівнів і в змінних умовах, спрямованих на розв’язання стратегічних завдань освітньої галузі та якісної професійної підготовки здобувачів освіти» [3, с. 132].

Зміст, функції та характерні ознаки проєктної культури педагога професійного навчання визначають її унікальність у системі культур, а особливості розвитку базуються на концептуальних положеннях найбільш поширених у соціально-педагогічних дослідженнях та освітній практиці наукових підходів та сукупності принципів, серед яких – загальні та специфічні принципи діяльнісного вираження закономірностей досліджуваного процесу.

Мета статті – визначити та охарактеризувати специфічні принципи розвитку проєктної культури педагога професійного навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначальні ознаки сукупності соціокультурних, соціально-економічних, техніко-технологічних чинників, цифрових трансформацій та євроінтеграційних процесів

відображаються у процесі розвитку проєктної культури педагога професійного навчання та конкретизують зміст та особливості дослідження у контексті системного, синергетичного, культурологічного, компетентнісного, діяльнісного, інтегративного, андрагогічного, акмеологічного, суб'єкт-суб'єктного, професіографічного, технологічного підходів. Взаємопроникність наукових підходів на усіх методологічних рівнях зумовлює визначення й дотримання відповідних специфічних принципів (регуляторів) наукового пошуку, які на основі взаємодоповнюваності та комплементарності із загальними (гуманізму, культуровідповідності, системності, фундаментальності, цілісності, логіки процесу, взаємозв'язку, інтеграції, гнучкості, безперервності, доцільності, індивідуалізації та диференціації) та дидактичними принципами (науковості, систематичності і послідовності, активності і самостійності, зв'язку навчання з життям, поєднання колективної, групової та індивідуальної роботи) детермінують розвиток досліджуваного явища.

Для визначення та обґрунтування специфічних принципів розвитку проєктної культури педагога професійного навчання варто враховувати закономірності розвитку професійної освіти, особливості педагогічної діяльності та умови її здійснення; ставлення та відношення суб'єктів досліджуваного процесу до професійного розвитку; перспективи та суспільне значення розвитку досліджуваного явища.

Дослідники проблем професійної педагогіки (Н. Ничкало, В. Радкевич, О. Щербак та ін.) обґрунтовують такі принципи професійної освіти: «випереджувальний характер професійної підготовки; неперервність; фундаменталізація; інтеграція професійної освіти, науки і виробництва; рівний доступ до здобуття якісної професійної освіти різними категоріями населення; гнучкість і взаємозв'язок процесу професійного навчання з реструктуризацією та подальшим розвитком економіки і зайнятості населення, розвитком різних форм власності; диверсифікація; регіоналізація професійної освіти; поєднання

загальноосвітньої і професійної підготовки; стандартизація, єдність професійного навчання і виховання, екологізація, варіативність, індивідуалізація і диференціація» [9, с. 29-30]. Зіставляючи модернізаційні процеси професійної освіти з пріоритетами державної соціально-економічної політики, орієнтованої на задоволення потреб особистості, суспільства і держави, а також забезпечення рівного доступу до професійної освіти, В. Радкевич наголошує на урахуванні принципів: гуманізації, фундаменталізації, диверсифікації, децентралізації, відкритості, випереджувального характеру освіти, компетентнісного підходу, інформатизації, соціального партнерства тощо [10, с. 334].

Особливості педагогічної діяльності педагога професійного навчання визначаються з огляду на сучасні моральні, культурні, соціально-економічні, політичні, демографічні та інші аспекти. Прийняття педагогом професійного навчання обґрунтованих рішень задля виконання трудових функцій, зокрема, і у нестандартних умовах, передбачає усвідомлене проєктування професійних завдань та доцільний відбір методів, прийомів і технологій навчання, пошуку способів їх реалізації, прогнозування навчальних результатів та суспільного значення власної педагогічної діяльності. Потенційні можливості розв'язання професійних завдань взаємозалежні із особистісним ставленням до професійного зростання та самовираження у інноваційній проєктній діяльності.

У цьому контексті науковий інтерес для нашого дослідження становить принцип *стратегіальності*, який О. Лілік обґрунтовує як «організовувальну і регулювальну складову системи професійно-педагогічної діяльності, яка також є її концептуальною основою, що детермінує особистісну траєкторію дій суб'єкта цієї діяльності» [6, с.51]. Пріоритетність особистісних характеристик педагога професійного навчання (потреби, інтереси, мотиви, знання, навички, усвідомленість та розуміння, рефлексія тощо) вирізняє стратегіальність серед інструментальних методів планування та прогнозування. Різниця полягає в тому, що принцип стратегіальності у розвитку проєктної культури педагога

професійного навчання охоплює: «початок» планування мотивованої діяльності щодо розвитку проєктної культури, досягнення професійних акме-вершин та організації проєктної діяльності (наявність проблеми), що веде за собою необхідність актуалізації наявних знань, опанування новими знаннями для розуміння та виконання нового завдання; спрямовує діяльність на пошук способів, методів та технологій розв'язання завдань (рішення); передбачає прогнозування та оцінювання результатів їх виконання (стратегія).

Проєктна культура педагога професійного навчання сприяє здійсненню інноваційно-перетворювальної діяльності у сфері професійної освіти, а ресурсний потенціал для її здійснення постійно змінюється відносно стану особистості, розвитку суспільства, конкретних галузей економіки, реформ та стратегій державної політики у сфері професійної освіти. Зазначимо, що видозміна ресурсів для розвитку проєктної культури педагога професійного навчання не завжди характеризується покращенням умов та збагаченням засобів для реалізації відповідних стратегій. Відтак, специфічним принципом розвитку проєктної культури педагога професійного навчання є *ресурсність*, який забезпечує потенціал (і в особистісному, і в професійному аспектах) для реалізації власної траєкторії розвитку досліджуваного явища та уможливорює здійснення проєктної діяльності на різних рівнях і в змінних умовах. Значення принципу ресурсності розглядаємо у двох позицій: перша – висока внутрішня ресурсність (стійкість та адаптивність) до змінних умов; друга – ресурсне забезпечення для здійснення проєктної діяльності. Специфіка здійснення проєктної діяльності, надає потенційні можливості збагачення ресурсності, адже гарантований результат по завершенні проєкту «звільняє» місце для нових ідей, що ґрунтуються на досвіді проєктування.

Тенденції інтеграції професійної освіти із конкретними секторами економіки передбачають створення вузькоспрямованих та транснаціональних альянсів знань, альянсів компетентностей, проєктів державно-приватного

партнерства. Такий «вихід» проєктної діяльності за межі закладу професійної освіти надає принципу ресурсності соціально-економічного значення, що у спільній проєктній діяльності передбачає перспективи інноваційного розвитку на засадах партнерства. Сутність принципу *партнерства* ми розглядаємо на основі аналізу особливостей педагогіки партнерства та соціального (державно-приватного) партнерства. Педагогіка партнерства передбачає рівноправність та спільну відповідальність учасників освітнього процесу за реалізацію цілей проєктної діяльності. У розвитку проєктної культури педагога професійного навчання педагогіка партнерства сприяє удосконаленню мотиваційно-ціннісної та особистісно-рефлексивної складових. Розвиток проєктної культури педагогів професійного навчання у межах функціонування інтравертної педагогічної системи у закладі професійної освіти (робота методичних (циклових) комісій, школа наставництва, обмін досвідом, взаємовідвідування, взаємодопомога тощо) теж ґрунтується на принципі партнерства, однак інтеграція системи професійної освіти із соціально-економічним простором актуалізує значення розвитку соціального (державно-приватного) партнерства, в основі якого – відкритість до кооперації та функціонування екстравертної педагогічної системи задля проєктування взаємовигідних програм розвитку соціокультурного довкілля (мікрорайону, району, громади, міста, держави тощо) та системи професійної освіти. Синергія таких активностей у спільних проєктах сприяє розширенню форм розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання, суттєво позначаючись на розвитку інноваційно-когнітивної та процесуально-діяльнісної складових досліджуваного явища. Йдеться про опанування сучасними знаннями щодо управління освітніми проєктами та забезпечення міжгалузевої комунікації у межах виконання спільних завдань.

Відповідно до потреб держави у розвитку національної системи кваліфікацій та оновлення змісту професійної освіти партнерство сприяє процесам стандартизації, які у системі професійної освіти практично

відображаються розробленням професійних та освітніх стандартів, освітніх програм. Принцип *стандартизації* у розвитку проєктної культури педагога професійного навчання характеризується комплексністю: по-перше, цілеспрямоване використання і дотримання вимог професійного стандарту, що висуваються до суб'єктів процесів стандартизації (йдеться про відповідність вимогам професійного стандарту «Педагог професійного навчання»), а по-друге – розроблення, перетворення, випереджувальне оновлення об'єктів (окремих елементів) системи стандартизації з метою оптимального вирішення конкретної проблеми.

Участь педагогів у реалізації стандартизації професійної освіти ґрунтується на забезпеченні міжгалузевої комунікації (інтегрування професій, здійснення «метAPERеносів» із різних галузей знань й удосконалення процесів у конкретній галузі) [4, с. 57]. Відтак, логічно для розвитку проєктної культури застосувати потенціал принципу *інтердисциплінарності*, як «осмислення, яке здійснюється поза межами певної наукової дисципліни; поєднання компонентів декількох дисциплін; взаємодію між двома чи декількома дисциплінами» [8, с. 122]. На нашу думку, принцип інтердисциплінарності дає змогу співвідносити розвиток проєктної культури педагога професійного навчання із трансформаційними процесами в освіті в умовах цифровізації, що сприяє розширенню спектру видів трудової діяльності та впливає на уточнення структури професійної компетентності педагогів. Науковці З. Рябова та Г. Єльнікова розглядають оновлення професійної компетентності педагогів в умовах цифровізації освіти через введення трьох блоків її розвитку: спроможність особистості педагога до ефективної педагогічної діяльності як в очній формі навчання, так і в дистанційній з використанням цифрових сервісів; навичок: (Hard skills); універсальних (Soft skills) та цифрових (Digitalskills); навичок успішності професійної діяльності на основі проєктного типу мислення як в реальному, так і в цифровому просторі [11, с. 381]. Прикладом застосування

нових методів, форм та способів педагогічної взаємодії, утворених на засадах інтердисциплінарності, є проєктування систем і технологій дистанційного навчання. На перетині наук педагогіки, інформатики, психології, вікової психології, ергономіки тощо педагог професійного навчання створює гнучкі та доступні дистанційні курси, забезпечує їх педагогічний дизайн відповідно актуальних пріоритетів цільової аудиторії та інтегрує сучасний контент галузевого спрямування із використанням сучасних цифрових технологій.

Педагогічні працівники інколи відчувають «старіння» набутих компетентностей, втрату їх ефективності та функціональної придатності в умовах реіндустріалізації (перехід виробництва до нових технологічних основ, розвиток новітніх наукових галузей, прогресивних технологій (інформатика, екотехнології, нові матеріали тощо). Відтак, виникають потреби пошуку можливостей перенавчання, здобуття професійної (часткової) кваліфікації у короткі терміни, опанування додатковими компетентностями тощо. На задоволення цих потреб теорія освіти дорослих та навчання впродовж життя (наука андрагогіка) спрямована на сприяння всестороннього розвитку особистості з урахуванням її життєвих та освітніх потреб, вікових, індивідуальних особливостей та досвіду в умовах реальних можливостей. Для успішного проєктування освітніх і педагогічних систем та підвищення операціональності отриманої освіти під час багатозадачної діяльності педагог професійного навчання повинен усвідомлювати суспільну цінність навчання впродовж життя та використовувати ресурси нової ідеології освіти дорослих, що базується, зокрема, й на принципі *трансформативного навчання*.

Досліджуючи витoki трансформативного навчання дорослих, науковці (Л. Горбунова, М. Дебич, В. Зінченко, І. Сікорська, І. Степаненко, О. Шипко) пов'язують цей процес «із змінами смислових схем і перспектив, з досвідом світоглядних переорієнтацій, зсувом особистісних ціннісно-смислових парадигм. Він постає як проблема на макро- і мікро- рівнях соціальності і

потребує свого осмислення досвіду лімінальності, тобто переходу через невизначеність і безструктурність до нової упорядкованості» [5, с.110]. Ці виклики стосуються і сфери освіти, для перспективного функціонування якої педагогічні працівники мають забезпечити власний «перехід» «від однієї системи орієнтацій, яка втратила релевантність в нових соціальних контекстах, до системи орієнтацій, яка є ширшою, відкрито-інклюзивною, більш чутливою, розбірливо-проникливою, внутрішньо більш диференційованою і деталізованою, саморефлексивною і здатною інтегрувати новий досвід (як власний, так і досвід інших)» [1, с. 86]. У цьому контексті актуалізується значення трансверсальної компетентності особистості, що виявляється у здатностях до аналізу й синтезу, міждисциплінарних знаннях, здатності до самостійного навчання, співпраці і комунікації, лідерських якостях, тайм-менеджменті, плануванні та інтегрує систему важливих знань, умінь, навичок, здатностей, професійного потенціалу людини, які в різних умовах можуть бути вирішальними в процесі адаптації до професійної діяльності й дороговказом для її особистісного розвитку [7, с.5-6]. Підґрунтям трансформативного навчання є відповідна система знань, умінь, досвіду у галузі, а процес навчання є поглибленим («deeper learning»), характеризується здатністю використовувати набутий досвід в іншій предметній галузі й забезпечувати експертну діяльність шляхом трансферу компетентностей. Такі процеси супроводжуються зміною поглядів особистості на інтерпретацію досвіду, передбачають переосмислення ставлень до самих себе і оточуючого світу. Усвідомлення педагогом професійного навчання сучасних трансформацій в освіті є підставою для перевизначення освітніх пріоритетів, їх нових артикуляцій в рамках професійної діяльності та імплементації у проєктних та експериментальних практиках.

У процесі розвитку проєктної культури педагога професійного навчання відбувається трансформація досвіду шляхом навчання і перенавчання з метою вирішення нових завдань, що виникають внаслідок трансформацій як освітнього,

так соціокультурного середовища. У цьому контексті завдання педагога професійного навчання полягають не лише у сприйнятті змін, а в активному просуванні позитивних змін, сприянні становленню інноваційного простору трансверсальної культури як нової історичної форми суспільства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, відбір специфічних принципів розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання (стратегіальності, ресурсності, партнерства, стандартизації, інтердисциплінарності та трансформативного навчання) обумовлений тенденціями сучасного розвитку системи професійної освіти, особливостями та умовами здійснення педагогічної діяльності, закономірностями особистісного та професійного зростання педагогічних працівників та суспільним значенням розвитку їхньої проєктної культури у контексті інтеграції професійної освіти із соціокультурною, соціально-економічною, техніко-технологічною дійсністю та євроінтеграційними процесами.

Логічні взаємозв'язки та імплікаційність специфічних принципів із науковими підходами та загальнодидактичними принципами відображають методологічний концепт системи розвитку проєктної культури педагогів професійного навчання й сприяють реалізації концепції навчання впродовж життя та освіти дорослих.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із застосуванням специфічних принципів у розробленні технології цілеспрямованого розвитку складових проєктної культури (мотиваційно-ціннісної, інноваційно-когнітивної, процесуально-діяльнісної та особистісно-рефлексивної), що позначиться на результативності здійснення педагогами професійного навчання ефективної інноваційної перетворювальної діяльності у сфері професійної освіти, педагогічної діяльності та якісної організації професійної підготовки здобувачів освіти (зокрема, і в нестандартних умовах).

Список використаних джерел

1. Горбунова Л. Теорія трансформативного навчання: освіта для дорослих в умовах «Плинної сучасності». *Філософія освіти*. 2013. № 2. С. 66-114.
2. Дутка Г. Педагогіка, математика, економіка: словник базових термінів. Київ: УБС НБУ, 2009. 360 с.
3. Кравець С. Г. Проектна культура педагога професійного навчання: суть поняття. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. 2023. № 1 (51). С. 128-134. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Hg0ZH3cq0Dfq6oin8ryQz79WQke0dulc/view>
4. Кравець С. Г. Проектна культура педагогів у реалізації сучасних стратегій стандартизації професійної освіти. *Розвиток професійної культури майбутніх фахівців: виклики, проблеми, перспективи*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 25-річчю НАПН України (м. Київ-Ірпінь, 27 квітня 2017 р.) / Інститут проф.-техн. освіти НАПН України; Ірпінський держ. коледж економіки та права. Павлоград: ІМА-прес, 2017. С. 54-57.
5. Культурно-гуманітарні стратегії розвитку університетської освіти в умовах динамічних суспільних трансформацій: монографія / Горбунова Л. С., Дебич, М. А., Зінченко, В. В., Сікорська, І. М., Степаненко, І. В., Шипко, О. М.; за ред. І. В. Степаненко. Київ: ІВО НАПН України, 2018. 226 с.
6. Лілік О. (2020). Стратегіальність як базовий принцип професійно-педагогічної діяльності. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2020. № 2 (20). С. 50-57.
7. Лучанінова О. (2023). Трансверсальна компетентність магістра з професійної освіти як засіб адаптації до професійної діяльності й особистісного розвитку. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка*. 2023. № 15(29). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/551>
8. Огієнко О. І. Інтердисциплінарність сучасної педагогіки: методологічний аспект. *Інтердисциплінарність педагогіки та її субдисциплін*. 2023. С. 114-123. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/2989/>.
9. Професійне навчання дорослого населення: теоретико-методологічні засади: монографія / Ничкало Н. Г., Радкевич В. О., Щербак О. І., Дорошенко Н. І., Василенко О. В., Скульська В. Є. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 268 с.
10. Радкевич В. О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя: збірник наук. пр. Уманського державного пед. ун-ту ім. Павла Тичини*. 2011. № 3. С. 331-337.
11. Рябова З. В., Єльнікова Г. В. Професійне зростання педагогів в умовах цифрової освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 80(6). С. 369-385.

References

1. Horbunova L. Teoriia transformatyvnoho navchannia: osvita dlia doroslykh v umovakh «Plynnoi suchasnosti» [The theory of transformative learning: education for adults in the conditions of "Liquid modernity"]. *Filosofiiia osvity*. 2013. № 2. S. 66-114. [in Ukrainian].
2. Dutka H. Pedahohika, matematyka, ekonomika: slovnyk bazovykh terminiv [Pedagogy, mathematics, economics: a dictionary of basic terms]. Kyiv: UBS NBU, 2009. 360 s. [in Ukrainian].
3. Kravets S. H. Proiektna kultura pedahoha profesiinoho navchannia: sut poniattia [Project culture of a teacher of professional training: the essence of the concept]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka*. 2023. № 1 (51). S. 128-134. URL: <https://drive.google.com/file/d/1Hg0ZH3cq0Dfq6oin8ryQz79WQke0dulc/view>. [in Ukrainian].
4. Kravets S. H. Proektna kultura pedahohiv u realizatsii suchasnykh stratehii standartyzatsii profesiinoi osvity [Project culture of teachers in the implementation of modern strategies of standardization of professional education]. *Rozvytok profesiinoi kultury maibutnykh fakhivtsiv: vyklyky, problemy, perspektyvy: materialy II Vseukr. nauk.-prakt. konf., prysviachenoї 25-richchiu NAPN Ukrainy (m. Kyiv-Irpin, 27 kvitnia 2017 r.) / za zah. red. V. O. Radkevych, L. M. Petrenko; Institut prof.-tekh. osvity NAPN Ukrainy; Irpynskiy derzh. koledzh ekonomiky ta prava. Pavlohrad: IMA-pres, 2017. S. 54-57. [in Ukrainian].*
5. Kulturno-humanitarni stratehii rozvytku universytetskoї osvity v umovakh dynamichnykh suspilnykh transformatsii: monohrafiia [Cultural and humanitarian strategies for the development of university education in the conditions of dynamic social transformations: monograph] / Horbunova L. S., Debych M. A., Zinchenko V. V., Sikorska I. M., Stepanenko I. V., Shypko O. M.; za red. I. V. Stepanenko. Kyiv: IVO NAPN Ukrainy, 2018. 226 s. [in Ukrainian].
6. Lilik O. Stratehialnist yak bazovyi pryntsyp profesiino-pedahohichnoi diialnosti [Strategicity as a basic principle of professional and pedagogical activity]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky*. 2020. № 2 (20). S. 50-57. [in Ukrainian].
7. Luchaninova O. Transversalna kompetentnist mahistra z profesiinoi osvity yak zasib adaptatsii do profesiinoi diialnosti y osobystisnoho rozvytku [Transversal competence of the master's degree in professional education as a means of adaptation to professional activity and personal development]. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriia Pedahohika*. 2023. № 15(29). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/551>. [in Ukrainian].
8. Ohienko O. I. (2023). Interdystsyplinarnist suchasnoi pedahohiky: metodolohichniy aspekt [Interdisciplinarity of modern pedagogy: methodological

aspect]. *Interdystyplinarnist pedahohiky ta yii subdystyplin.* 2023. S. 114-123. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/2989/> [in Ukrainian].

9. Profesiine navchannia dorosloho naseleння: teoretyko-metodolohichni zasady: monohrafiia [Vocational training of the adult population: theoretical and methodological foundations: monograph] / Nychkalo N. H., Radkevych V. O., Shcherbak O.I., Doroshenko N. I., Vasylenko O. V., Skulska V. Ye. Kirovohrad: Imeks-LTD, 2013. 268 s. [in Ukrainian].

10. Radkevych V. O. Pryntsypy modernizatsii profesiino-tekhnichnoi osvity [Principles of modernization of vocational education]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia: zb. nauk. pr. Umanskoho derzhavnoho ped. un-tu im. Pavla Tychny.* 2011. № 3. S. 331-337. [in Ukrainian].

11. Riabova Z. V., Yelnykova H. V. (2020). Profesiine zrostantia pedahohiv v umovakh tsyfrovoy osvity [Professional growth of teachers in the conditions of digital education]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia.* 2020. № 80(6). S. 369-385. [in Ukrainian].

Svitlana Kravets

<https://orcid.org/0000-0002-8878-6241>

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Senior Researcher, Senior Researcher Officer at the Laboratory of Foreign Systems of Vocational Education and Training, Doctorate Student of the Institute of Vocational Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
sveta.kindz@ukr.net

SPECIFIC PRINCIPLES FOR DEVELOPING THE PROJECT CULTURE OF VOCATIONAL TEACHERS

Abstract. The processes of reforming modern vocational education are aimed at improving the organisational, managerial, informational, educational, content and procedural, etc. components of the system, which requires the involvement of vocational teachers in the implementation of innovative pedagogical activities based on the multifunctional application of project culture at the personal and professional levels, in macro- and micro-environments, in national and international dimensions.

The article substantiates the specific principles of developing the project culture of vocational teachers for the effective implementation of innovative transformational activities in the field of vocational education. Based on the analysis of trends in the modern development of the vocational education system, the peculiarities and conditions of teaching, the patterns of teachers' professional growth and the social significance of developing their project culture, the essence and significance of such principles are clarified: strategic, resource-based, partnership, standardisation, interdisciplinary and transformative learning.

It has been found that in the context of the integration of vocational education with socio-cultural, socio-economic, technical and technological, digital reality and European integration processes, specific principles of developing the project culture of vocational teachers contribute to the concept implementation of lifelong learning and adult education, and in conjunction with scientific approaches and general didactic principles, provide the methodological concept of the study.

It is generalized that specific principles are the theoretical basis for the development of a technology for the purposeful development of the project culture components (motivational and value, innovative and cognitive, procedural and activity, and personal and reflective), which will affect the effectiveness of vocational teachers' implementation of effective innovative transformational activities in the field of vocational education, pedagogical activity and high-quality organisation of vocational training of students (including in non-standard conditions).

Keywords: project culture, vocational teacher, methodological approaches, general principles, specific principles, project activity.